

PWYLLGOR CRAFFU DECHRAU'AN DDA

Cofnodion cyfarfod o Bell a gynhaliwyd ar 23 Mawrth, 2026.

Mae'r Agenda ar [gael yma](#).

Mae recordiad y cyfarfod ar [gael yma](#).

Yn bresennol: Y Cynghorydd R.R. Thomas (Cadeirydd); Y Cynghorydd H.M. Payne (Is-gadeirydd); Y Cynghorwyr A. Asbrey, J. Aviet, W. Gilligan, E. Goodjohn, S.M. Hanks, W.A. Hennessy a N.P. Hodges.

Aelodau Cyfetholedig: Dr. M. Price (Eglwys Gatholig Rufeinig), K. Riddick (Llywodraethwr Rhiant – Sector Uwchradd), G. Scott (Addysg Cyfrwng Cymraeg) a M. Werrett (Yr Eglwys yng Nghymru), P. Bond ac R. Davies (Cyngor Ieuenctid y Fro).

Hefyd yn bresennol: Y Cynghorwyr R.M. Birch (Aelod Cabinet dros Addysg, y Celfyddydau a'r Iaith Gymraeg), G. John (Aelod Cabinet dros Hamdden, Chwaraeon a Lles), I.A.N. Perry, N.C. Thomas ac E. Williams (Aelod Cabinet dros Gofal Cymdeithasol ac Iechyd).

751 CYHOEDDIAD –

Cyn cychwyn busnes y Pwyllgor, darllenodd y Cadeirydd y datganiad a ganlyn: "A gaf i atgoffa pawb sy'n bresennol y bydd y cyfarfod yn cael ei ffrydio'n fyw yn ogystal â'i recordio trwy'r rhyngwyd ac mae'r recordiad hwn wedi'i archifo i'w weld yn y dyfodol".

752 YMDDIHEURIADAU AM ABSENOLDEB –

Derbyniwyd y rhain gan Gyngorwyr S.J. Haines a J. Lynch-Wilson; ac L. Barrowclough (Llywodraethwr Rhiant – Sector Cynradd).

753 COFNODION –

ARGYMHELLWYD – CYMERADWYO cofnodion y cyfarfod a gynhaliwyd ar 19 Ionawr, 2026.

754 DATGANIADAU BUDDIANT –

Derbyniwyd y datganiadau buddiant canlynol:

Y Cyngorydd A. Asbrey	Datganwyd buddiant personol yn Eitem 5 ar yr Agenda – Cyflwyniad – Cynlluniau Adfer Cyllideb Ysgolion – Diweddariad gan y Cyfarwyddwr Dysgu a Sgiliau ar gynnydd wrth fynd i'r afael â diffygion cyllideb ysgolion ers cyfarfod blaenorol y Pwyllgor Craffu Dechrau'n Dda a gynhaliwyd ar 19 Ionawr, 2026. Natur y buddiant oedd bod y Cyngorydd Asbrey yn Llywodraethwr Ysgol Gynradd Dinas Powys, a gafodd sylw yn yr adroddiad ac arhosodd y Cyngorydd yn y cyfarfod yn ystod yr eitem.
Y Cyngorydd J. Aviet	Datganwyd buddiant personol yn Eitem 5 ar yr Agenda – Cyflwyniad – Cynlluniau Adfer Cyllideb Ysgolion – Diweddariad gan y Cyfarwyddwr Dysgu a Sgiliau ar gynnydd wrth fynd i'r afael â diffygion cyllideb ysgolion ers cyfarfod blaenorol y Pwyllgor Craffu Dechrau'n Dda a gynhaliwyd ar 19 Ionawr, 2026. Natur y buddiant oedd bod y Cyngorydd Aviet yn Llywodraethwr ar gyfer ysgolion Cynradd Colcot a bod ganddo aelod o'i deulu a oedd yn gweithio yn Ysgol Uwchradd Pencoedtre. Arhosodd y Cyngorydd Aviet yn y cyfarfod am hyd yr eitem.
Y Cyngorydd N. Hodges	Datganwyd buddiant personol yn Eitem 5 ar yr Agenda – Cyflwyniad – Cynlluniau Adfer Cyllideb Ysgolion – Diweddariad gan y Cyfarwyddwr Dysgu a Sgiliau ar gynnydd wrth fynd i'r afael â diffygion cyllideb ysgolion ers cyfarfod blaenorol y Pwyllgor Craffu Dechrau'n Dda a gynhaliwyd ar 19 Ionawr, 2026. Natur y buddiant oedd bod y Cyngorydd Hodges yn Llywodraethwr Ysgol St. Baruc, a gafodd sylw yn yr adroddiad ac arhosodd y Cyngorydd yn y cyfarfod yn ystod yr eitem.
Y Cyngorydd H. Payne	Datganwyd buddiant personol yn Eitem 5 ar yr Agenda – Cyflwyniad – Cynlluniau Adfer Cyllideb Ysgolion – Diweddariad gan y Cyfarwyddwr Dysgu a Sgiliau ar gynnydd wrth fynd i'r afael â

	diffygion cyllideb ysgolion ers cyfarfod blaenorol y Pwyllgor Craffu Dechrau'n Dda a gynhaliwyd ar 19 Ionawr, 2026. Natur y buddiant oedd eu bod yn Llywodraethwr Ysgol Gynradd Palmerston, a gafodd sylw yn yr adroddiad ac a arhosodd yn y cyfarfod yn ystod yr eitem.
Dr. M. Price (Aelod Cyfetholedig)	Datganwyd buddiant personol yn Eitem 5 ar yr Agenda – Cyflwyniad – Cynlluniau Adfer Cyllideb Ysgolion – Diweddariad gan y Cyfarwyddwr Dysgu a Sgiliau ar gynnydd wrth fynd i'r afael â diffygion cyllideb ysgolion ers cyfarfod blaenorol y Pwyllgor Craffu Dechrau'n Dda a gynhaliwyd ar 19 Ionawr, 2026. Natur y buddiant oedd eu bod yn Llywodraethwr Ysgol Sant Richard Gwyn ac yn aelod o Gymdeithas Llywodraethwyr Bro Morganwg, a gafodd sylw yn yr adroddiad ac a arhosodd yn y cyfarfod yn ystod yr eitem.
K. Riddick (Aelod Cyfetholedig)	Datganwyd buddiant personol yn Eitem 5 ar yr Agenda – Cyflwyniad – Cynlluniau Adfer Cyllideb Ysgolion – Diweddariad gan y Cyfarwyddwr Dysgu a Sgiliau ar gynnydd wrth fynd i'r afael â diffygion cyllideb ysgolion ers cyfarfod blaenorol y Pwyllgor Craffu Dechrau'n Dda a gynhaliwyd ar 19 Ionawr, 2026. Natur y buddiant oedd eu bod yn Llywodraethwr Ysgolion Uwchradd Pencoedtre a Whitmore a gafodd eu trafod yn yr adroddiad ac arhosodd yn y cyfarfod yn ystod yr eitem.
M. Werrett (Aelod Cyfetholedig)	Datganwyd buddiant personol yn Eitem 5 ar yr Agenda – Cyflwyniad – Cynlluniau Adfer Cyllideb Ysgolion – Diweddariad gan y Cyfarwyddwr Dysgu a Sgiliau ar gynnydd wrth fynd i'r afael â diffygion cyllideb ysgolion ers cyfarfod blaenorol y Pwyllgor Craffu Dechrau'n Dda a gynhaliwyd ar 19 Ionawr, 2026. Natur y buddiant oedd eu bod yn Bennaeth Addysg ar gyfer yr esgobaeth yr oedd sawl ysgol yn y Dyffryn o dan ei

	chylch gwaith. Arhosodd M. Werrett yn y cyfarfod yn ystod yr eitem.
G. Scott (Sylwr di-bleidlais – Addysg Cyfrwng Cymraeg)	Datganwyd buddiant personol yn Eitem 5 ar yr Agenda – Cyflwyniad – Cynlluniau Adfer Cyllideb Ysgolion – Diweddariad gan y Cyfarwyddwr Dysgu a Sgiliau ar gynnydd wrth fynd i'r afael â diffygion cyllideb ysgolion ers cyfarfod blaenorol y Pwyllgor Craffu Dechrau'n Dda a gynhaliwyd ar 19 Ionawr, 2026. Natur y buddiant oedd eu bod yn Llywodraethwr Ysgol Pen Y Garth a gafodd sylw yn yr adroddiad ac arhosodd yn y cyfarfod yn ystod yr eitem.

755 CADARNHAU HAWLIAU PLEIDLEISIO AR GYFER AELODAU CYFETHOLEDIG O BWYLLGOR CRAFFU DECHRAU'N DDA –

ARGYMHELLWYD – Y dylid nodi hawliau pleidleisio'r Aelodau Cyfetholedig hynny sy'n bresennol yng nghyfarfod y Pwyllgor.

Rheswm dros yr argymhelliad

Cadarnhau'r eitemau ar yr agenda a hawliau pleidleisio'r Aelodau Cyfetholedig hynny sy'n bresennol yn y cyfarfod sydd â hawliau pleidleisio.

756 CYFLWYNIAD – CYNLLUNIAU ADFER CYLLIDEB YSGOLION – DIWEDDARIAD GAN Y CYFARWYDDWR DYSGU A SGILIAU AR GYNNYDD WRTH FYND I'R AFAEL Â DIFFYGION CYLLIDEB YSGOLION ERS CYFARFOD BLAENOROL Y PWYLLGOR CRAFFU DECHRAU'N DDA A GYNHALIWDYD AR 19 IONAWR, 2026 –

Rhoddodd y Pennaeth Strategaeth, Dysgu Cymunedol ac Adnoddau grynodedig o gyd-destun ariannol yr ysgol a'r gwaith adfer.

Y cyd-destun cenedlaethol oedd bod ysgolion ledled Cymru dan bwysau ariannol sylweddol. Rhagwelwyd y byddai tua thraean o ysgolion cynradd a hanner yr ysgolion uwchradd mewn diffyg. Roedd y pwysau allweddol yn cynnwys galw cynyddol am ddarpariaeth Anghenion Dysgu Ychwanegol (ADY), dyfarniadau cyflog heb ddigon o gyllid a chostau gweithlu cynyddol.

O ran y cyd-destun lleol, roedd gan y Fro un o'r lefelau cyllido cyfartalog isaf fesul disgybl yng Nghymru (18fed o 22 Awdurdod yn 2025/26), oherwydd dyraniadau is ar gyfer amddifadedd a phrinder poblogaeth. Fodd bynnag, gwariodd y Fro symiau cymharol uchel ar ddysgwyr ADY (4ydd uchaf yn gyffredinol; 2il wariant dirprwyedig

uchaf). Creodd hynny amgylchedd ariannol anodd yn lleol er gwaethaf ymrwymiad cryf i gefnogi ADY.

O ran y Fframwaith Cyllido Ysgolion, dywedwyd bod cyllid yn cael ei dderbyn o Grant Cymorth Refeniw Llywodraeth Cymru, cyllideb addysg y Cyngor, a nifer sylweddol o grantiau. Dosbarthwyd cyllid trwy fformiwla a reoleiddir yn llym, ac roedd yn rhaid i 70% ohono fod yn gysylltiedig â niferoedd disgyblion.

Roedd yn ofynnol i ysgolion baratoi eu cynlluniau gwariant eu hunain erbyn 31 Mai bob blwyddyn, gan gario unrhyw warged neu ddiffyg ymlaen. Gyda 85% o gyllidebau ysgolion yn cael eu gwario ar staff, roedd opsiynau arbed yn gyfyngedig ac yn aml yn ddibynnol ar newidiadau staffio.

O ran y sefyllfa ddiffyg a chyfeiriad y daith, ar ddiwedd 2024/25, roedd y diffyg ar draws ysgolion y Fro yn £4.1m. Roedd y diffygion rhagamcanedig wedi gwella ers yr amcangyfrifon cynharach:

2025/26 bellach £13.4m (roedd £15.3m)
 2026/27 bellach £27.2m (roedd £30.3m)
 2027/28 bellach £41.2m (roedd £45.9m).

Roedd nifer yr ysgolion a oedd yn rhagweld diffygion wedi lleihau o 38 i 33, fodd bynnag, roedd yr amrywiad ariannol rhwng ysgolion (gwargedion vs. diffygion) yn ehangu. Adolygwyd deg ysgol i ddechrau ac roedd angen hysbysiadau rhybudd ffurfiol ar saith ohonynt ar ôl cynnydd cynnar annigonol. Adroddwyd bod cynlluniau adfer gofynnol wedi cynhyrchu arbedion sylweddol:

£851k yn ystod y flwyddyn
 £2.9m yn yr ail flwyddyn
 £5.8m yn y drydedd flwyddyn.

Oherwydd y cynnydd hwn, tynnwyd hysbysiadau ffurfiol yn ôl, gyda monitro parhaus yn lle hynny.

O ran y camau nesaf, byddai hynny'n cynnwys:

- Monitro manwl parhaus o'r saith ysgol a gwaith ehangach i ymyrryd yn gynnar gydag ysgolion sy'n dangos risgiau sy'n dod i'r amlwg;
- Cefnogaeth sylweddol i benaethiaid a llywodraethwyr yn ystod y cyfnod gosod cyllideb;
- Adnoddau cyngor ychwanegol wedi'u dyrannu i oruchwylio cynllunio a monitro adferiad;
- Datblygu astudiaethau achos o ysgolion llwyddiannus, a mwy o weithio mewn partneriaeth ag Awdurdodau eraill;
- Archwiliad parhaus o welliannau ar lefel y system mewn addysgeg, cefnogaeth anghenion dysgu ychwanegol, ac arferion dyrannu;
- Prosiectau trawsnewid ac effeithlonrwydd.

Dywedwyd wrth y Pwyllgor fod diwygiadau caffael a rheoli contractau eisoes yn cyflawni arbedion, gan gynnwys £155k a arbedwyd ar wasanaethau gwastraff, sydd

bellach yn cael eu prynu'n uniongyrchol gan y Cyngor. Roedd gwaith pellach ar y gweill ar gynnal a chadw tiroedd, rhentu, staff cyflenwi/asiantaeth, a chyfleoedd digidol/AI i gefnogi effeithlonrwydd a lleihau llwyth gwaith.

O ran y sefyllfa gyffredinol, roedd y Fro wedi gwneud cynnydd ystyrlon o ran lleihau diffygion rhagamcanedig a chefnogi ysgolion i sefydlogi cyllid. Fodd bynnag, roedd y sefyllfa ariannol yn parhau i fod yn heriol a byddai angen:

- Ymyrraeth gynnar barhaus;
- Cydweithio parhaus ag ysgolion;
- Newidiadau i'r system;
- Gwaith effeithlonrwydd parhaus i gyflawni cyllidebau cytbwys dros y blynnyddoedd nesaf.

Gofynnodd y Cynghorydd W. Hennessy ble y gallai ysgolion sicrhau arbedion cyllidebol o ystyried bod mwyafrif helaeth cyllideb ysgol yn gysylltiedig â staff. Cyngorodd y Pennaeth Strategaeth, Dysgu Cymunedol ac Adnoddau fod amrywiaeth o ffyrdd y gallai ysgolion wneud arbedion, a gallai rhai ohonynt arwain at ostyngiad yn nifer y staff. Gallai ysgolion hefyd edrych ar daliadau ychwanegol a wneir i staff a strwythurau eu tîm arweinyddiaeth. Gellid adolygu'r ffordd y cyflwynir cyrsiau a nifer yr opsiynau ar gyfer TGAU a Lefel A hefyd, a byddai ysgolion hefyd yn edrych ar ostyngiadau naturiol mewn staff trwy ymddeoliad a diswyddiadau gwirfoddol.

Nododd y Pwyllgor fod y llythyrau rhybuddio i'r saith ysgol wedi'u tynnu'n ôl oherwydd bod digon o gynnydd wedi'i wneud a bod cynlluniau adfer diwygiedig wedi'u cyflwyno.

Gwnaeth y Cynghorydd I. Perry, nad oedd yn aelod o'r Pwyllgor ond gyda chaniatâd i siarad, sylwadau ar y gostyngiad yn y gyfradd geni a'r gostyngiad yn nifer y plant sy'n mynd trwy addysg ysgol gynradd, a oedd wedi arwain at 2,500 o leoedd gwag mewn ysgolion cynradd. Cyfeiriodd y Cynghorydd Perry at ddatblygiad ysgolion newydd ar adeg pan na ellid llenwi'r lleoedd ysgol presennol gyda rhai ysgolion ar 50% o'r capasiti. Mewn ymateb, cyngorodd y Pennaeth Strategaeth, Dysgu Cymunedol ac Adnoddau fod capasiti dros ben yn rhywbeth yr oedd y Cyngor am ei osgoi, a dyna pam ei fod yn adolygu nifer y disgyblion ar y gofrestr a rhagolygon y dyfodol yn rheolaidd i sicrhau bod system addysg effeithlon yn cael ei chynnal. Roedd angen proses ymgynghori statudol sylweddol ar gyfer unrhyw newidiadau i drefniadaeth ysgolion, ac roedd hyn yn rhywbeth yr oedd y Cyngor yn ei gadw dan adolygiad wrth iddo ymateb i bwysau cyllidebol parhaus. Roedd rhan o'r darlun ehangach hwnnw'n cynnwys asesu strwythur cyffredinol y system addysg. Roedd yn bwysig nodi y dylai ysgolion fod yn cynllunio eu cyllidebau yn seiliedig ar nifer y disgyblion ar y gofrestr, nid ar eu cyfanswm capasiti. Dyrannwyd cyllid yn ôl nifer y plant sy'n mynychu. Felly, pan ddatblygodd ysgolion eu strwythurau dosbarth a'u modelau staffio, dylent wneud hynny yn seiliedig ar eu niferoedd disgyblion presennol.

Cododd Dr. M. Price (Aelod Cyfetholedig) ddau bwynt. Y cyntaf oedd bod diffygion ysgolion yn broblem ariannu systemig, nid yn unig yn fater ar lefel yr ysgol, er bod y diffyg cyffredinol wedi lleihau eleni, roedd y diffygion rhagamcanedig ar gyfer y ddwy

flynedd nesaf yn fwy na chronfeydd wrth gefn sydd ar gael yn y Fro. Gyda dwy ran o dair o ysgolion eisoes mewn diffyg, roedd hynny'n dynodi tanariannu strwythurol ar lefel y Fro gyfan neu ledled Cymru ac nid cyfres o fethiannau ysgolion unigol. Gofynnwyd i ysgolion fodloni disgwyliadau rheoleiddio ac Estyn heb ddigon o adnoddau. Yr ail bwynt oedd ynghylch lles penaethiaid a llywodraethwyr a oedd yn cael ei anwybyddu. Er bod cefnogaeth yn cael ei chynnig i helpu arweinwyr i adolygu cyllidebau a strwythurau, ychydig o sylw a roddwyd i'w lles. Roedd pwysau ar benaethiaid yn uchel iawn, ac nid oedd y sefyllfa ariannol yr oeddent yn ei rheoli o'u hachosi eu hunain. Amlygodd hynny eto fod yr heriau'n systemig. Mewn ymateb, cydnabu Pennaeth Strategaeth, Dysgu Cymunedol ac Adnoddau fod pwysau ariannu ysgolion yn fater ledled Cymru, fel yr amlygwyd yn nogfennaeth CLILC. Er hynny, roedd yr awdurdod lleol yn blaenoriaethu addysg drwy ddyrannu cyllid uwchlaw Asesiad Gwariant Safonol Llywodraeth Cymru - tua £4 miliwn yn fwy, gyda disgwyl cynnydd pellach y flwyddyn nesaf. Pwysleisiwyd bod y Cyngor yn gweithio'n agos gydag ysgolion i sicrhau fformiwla ariannu deg, ond roedd amrywiadau sylweddol mewn sefyllfaoedd ariannol rhwng ysgolion â phroffiliau tebyg. Roedd gwaith ar y gweill i ddeall pam mae'r gwahaniaethau hyn yn digwydd. Roedd y diffygion rhagamcanol cyfredol (£27m a £41m) yn seiliedig ar gynlluniau sydd wedi dyddio. Roedd ysgolion bellach wedi derbyn cyllidebau tair blynedd wedi'u diweddaru, ac roedd y Cyngor yn disgwyl i'r rhagolygon ariannol newid unwaith y byddai cynlluniau gwariant newydd yn cael eu cyflwyno ddiwedd mis Mai. Roedd penaethiaid yn cael eu hannog i weithredu arbedion cynnar i gael yr effaith fwyaf posibl ar draws y cyfnod tair blynedd llawn. Ychwanegodd Pennaeth Strategaeth, Dysgu Cymunedol ac Adnoddau eu bod eisoes wedi cwrdd â llawer o benaethiaid, yn enwedig y rhai yn yr amgylchiadau mwyaf heriol. Byddai canllawiau ychwanegol yn cael eu hanfon ar ôl y Pasg, gyda gwahoddiad agored i benaethiaid a chadeiryddion llywodraethwyr drafod eu cynlluniau ymhellach. Fodd bynnag, roedd yn rhy gynnar i wneud sylwadau ar unrhyw oblygiadau ar gyfer lles.

Sylwodd P. Bond ac R. Davies (Cyngor Ieuenctid y Dyffryn) y byddai gostyngiad yn nifer y staff addysgu yn cael effaith anghymesur ar ddisgyblion ag anghenion dysgu ychwanegol a gofynnodd pa gefnogaeth fyddai ar gael i staff sy'n wynebu diswyddiadau. Mewn ymateb, cynghorodd Pennaeth Strategaeth, Dysgu Cymunedol ac Adnoddau nad oedd ysgolion yn cael eu gofyn i ganolbwyntio gostyngiadau ar unrhyw grŵp staff penodol. Yn lle hynny, byddent yn adolygu eu strwythurau staffio cyfan i benderfynu beth oedd yn hanfodol ar gyfer cyflwyno'r cwricwlwm yn y dyfodol. Roedd hynny'n cynnwys rolau addysgu a rolau eraill. Roedd cefnogi dysgwyr ag anghenion dysgu ychwanegol yn parhau i fod yn flaenoriaeth uchel, ac roedd cyfran sylweddol o'r gyllideb addysg wedi'i chyfeirio at hynny. Fodd bynnag, roedd y Cyngor hefyd yn archwilio a oedd ffyrdd eraill o gefnogi dysgwyr yr un mor effeithiol, o bosibl gyda llai o bwysau ariannol, gan gynnwys darparu mwy o gefnogaeth o fewn lleoliadau addysgol prif ffrwd.

Holiodd y Cynghorydd S. Hanks pam fod y diffyg cyffredinol yng nghyllideb yr ysgol wedi cynyddu o £4m i £13m. Eglurodd Pennaeth Strategaeth, Dysgu Cymunedol ac Adnoddau fod y cynnydd cyflym mewn diffygion ysgolion yn deillio o grantiau mawr yn gysylltiedig â COVID a oedd wedi chwyddo balansau gwarged ysgolion dros dro. Roedd llawer o ysgolion yn ymddangos yn sefydlog yn ariannol oherwydd eu bod wedi defnyddio'r gwargedion hynny i gwmpasu gorwariant yn ystod y flwyddyn. Nawr bod y gwargedion hynny wedi'u disbyddu, daeth y diffygion sylfaenol i'r amlwg, gan

greu bwlch ariannu llawer mwy. Gan fod ysgolion yn gallu cario gwargedion a diffygion ar draws blynyddoedd ariannol, gallai eu cyllidebau newid yn gyflym. Unwaith y byddai gwargedion yn diflannu, rhaid i ysgolion fynd i'r afael â'u gorwariant parhaus yn ystod y flwyddyn a'r swm ychwanegol a oedd wedi'i guddio'n flaenorol gan gronfeydd gwarged, gan wneud adferiad yn llawer mwy heriol.

Gofynnodd y Cadeirydd, y Cynghorydd R. Thomas, a oedd unrhyw sgysiau wedi bod gyda chynrychiolwyr Llywodraeth Cymru ynghylch y cyllid ar gyfer addysg. Gwnaeth Pennaeth Strategaeth, Dysgu Cymunedol ac Adnoddau sylw bod Bro Morganwg wedi derbyn llai o gyllid drwy'r fformiwla dyrannu genedlaethol oherwydd ei fod yn sgorio'n is ar ddau fesur allweddol a ddenodd adnoddau ychwanegol i lawer o Gynghorau eraill megis amddifadedd a theneurwydd poblogaeth. Nid oedd y Fro yn ddifreintiedig iawn nac yn wasgaredig yn ddaearyddol, felly nid oedd yn elwa o'r elfennau cyllido hynny. Er gwaethaf hynny, ategodd y Cyngor y gyllideb addysg gyda chyllid lleol ychwanegol, ac roedd yn cydnabod pwysigrwydd craffu ar sut roedd Llywodraeth Cymru yn dosbarthu cyllid ac yn parhau i adrodd ar yr heriau yr oedd yn eu hwynebu. Byddai'r Cyngor yn cynnal deialog â Llywodraeth Cymru, yn enwedig gan y gallai pwysau ariannol tebyg ddod i'r amlwg mewn Awdurdodau eraill yn y blynyddoedd i ddod.

Wrth gael ei ofyn i wneud sylwadau, dywedodd yr Aelod Cabinet, y Cynghorydd R. Birch, fod heriau ynghylch y fformiwla ariannu wedi cael eu codi gyda chydweithwyr yn Llywodraeth Cymru ar sawl achlysur a byddai'n cael ei godi eto.

Gan nad oedd unrhyw sylwadau na chwestiynau pellach, fe'i

ARGYMHELLWYD – Y dylid nodi'r diweddariad ar Gynlluniau Adfer Cyllideb Ysgolion.

Rheswm dros yr argymhelliad

Gan ystyried cynnwys y cyflwyniad a'r trafodaethau yn y cyfarfod.

757 CRYNODEB O GANLYNIADAU AROLYGIAD ESTYN AR GYFER TYMOR YR HYDREF 2025 A DIWEDDARIAD AR YSGOLION MEWN DILYNANT STATUDOL (CDS) –

Arolygodd Estyn ansawdd a safonau mewn addysg ledled Cymru. Cyflwynwyd fframwaith arolygu newydd ym mis Medi 2024. O fis Medi 2024 ymlaen, byddai Estyn yn ymgysylltu'n fwy rheolaidd ag ysgolion. Byddai ysgolion bellach yn cael arolygiad craidd ac ymweliad interim o fewn y cyfnod arolygu 6 blynedd (2024 – 2030).

Yn ystod tymor yr hydref 2025, derbyniodd tair ysgol o Fro Morganwg arolygiad craidd: Ysgol Gynradd Gladstone, Ysgol Gynradd Colcot ac Ysgol Sant Baruc.

Ni nodwyd unrhyw waith dilynol gan Estyn mewn perthynas â thair ysgol a dderbyniodd arolygiad craidd yn ystod tymor yr hydref.

Cynhwyswyd 'sbotolau' yn tynnu sylw at arfer diddorol neu arloesol yn adroddiadau arolygu'r tair ysgol a arolygwyd. Tynnodd adroddiad arolygu Gladstone sylw at amgylchedd galluogol hynod effeithiol yr ysgol ar gyfer disgyblion iau, yn ogystal â'i gwaith partneriaeth cryf i gefnogi disgyblion a'u teuluoedd. Nododd adroddiad arolygu Colcot hefyd waith partneriaeth effeithiol yr ysgol a'i darpariaeth i ddiwallu anghenion teuluoedd. Yn Ysgol Sant Baruc, tynnwyd sylw at y defnydd o siarter staff i gefnogi'r broses gwerthuso perfformiad fel nodwedd nodedig.

Yn ystod tymor yr hydref 2025, derbyniodd un ysgol, Ysgol Gynradd Gatholig Sant Helen, ymweliad interim.

Arhosodd Ysgol Uwchradd Pencoedtre mewn mesurau arbennig. Monitriwyd cynnydd yr ysgol gan Estyn bob tymor.

Roedd Ysgol Gynradd Fairfield ac Ysgol Uwchradd Gatholig Sant Richard Gwyn ill dau yn y categori dilyniant statudol o welliant sylweddol. Cymeradwywyd cynllun gweithredu ôl-arolygiad ysgol Sant Richard Gwyn gan Estyn ym mis Tachwedd 2025.

Ar ôl ystyried yr adroddiad, y Pwyllgor

ARGYMHELLWYD –

- (1) Y dylid canlyniadau arolygiad Estyn yn cael eu cydnabod a llongyfarchiadau yn cael eu hanfon at Ysgol Gynradd Gladstone, Ysgol Gynradd Colcot ac Ysgol Sant Baruc ar eu harolygiad craidd heb unrhyw weithgarwch dilynol Estyn.
- (2) Y dylid cynnydd Ysgol Uwchradd Pencoedtre wrth fynd i'r afael â'u hargymhellion Estyn a'r gwaith sydd wedi dechrau mewn perthynas ag Ysgol Gynradd Fairfield ac Ysgol Uwchradd Gatholig Sant Richard Gwyn i fynd i'r afael â'r argymhellion yn eu hadroddiadau arolygu yn cael eu cydnabod.

Rheswm dros yr argymhellion

(1&2) Gan ystyried cynnwys yr adroddiad a'r trafodaethau yn y cyfarfod.

758 CYNLLUN Y GYFARWYDDIAETH DYSGU A SGILIAU 2026/27 (YN AMLINELLU GWEITHGAREDDAU BLWYDDYN 2, MESURAU PERFFORMIAD A THARGEDAU PERFFORMIAD CYSYLLTIEDIG) I GYFLAWNI'R FRO 2030, CYNLLUN CORFFORAETHOL Y CYNGOR 2025-30 (DCS) –

Cyflwynodd yr adroddiad i'r Aelodau ystyried y gweithgareddau a gynlluniwyd, y mesurau perfformiad a'r targedau perfformiad cysylltiedig yng Nghynllun y Gyfarwyddiaeth Dysgu a Sgiliau 2026-27 (Atodiad A). Roedd Cynllun y Gyfarwyddiaeth yn cyd-fynd yn bennaf â chylch gwaith y Pwyllgor Craffu Dechrau'n Dda. Roedd Cynlluniau'r Gyfarwyddiaeth eraill yn cael eu hystyried gan y Pwyllgorau Craffu perthnasol, a byddai'r Cabinet yn ystyried eu sylwadau a'u hargymhellion ar y cyd ar 16 Ebrill, 2026.

Roedd Cynlluniau'r Gyfarwyddiaeth wedi'u llywio gan 50 ymrwymiad y Cyngor a fanylwyd yn y Bro 2030 ac roedd camau gweithredu a mesurau wedi'u halinio â'r pum amcan lles yng Nghynllun Corfforaethol y Cyngor ar gyfer y cyfnod 2025-30.

Byddai symud ymlaen â'r gweithgareddau a'r targedau perfformiad cysylltiedig a amlinellir yng Nghynlluniau'r Gyfarwyddiaethau yn helpu i gyflawni rhwymedigaethau statudol y Cyngor o dan Ddeddf Llywodraeth Leol ac Etholiadau (Cymru) 2021 a Deddf Llesiant Cenedlaethau'r Dyfodol (Cymru) 2015. Gosododd y ddau ddarn o ddeddfwriaeth ddyletswyddau penodol ar y Cyngor mewn perthynas ag adolygu a gosod amcanion, cadw perfformiad dan adolygiad ac adrodd ar berfformiad, gyda ffocws ar wella lles cymdeithasol, economaidd, amgylcheddol a diwylliannol dinasyddion Bro Morgannwg.

Gofynnwyd i Aelodau'r Pwyllgor Craffu adolygu Cynllun y Gyfarwyddiaeth Dysgu a Sgiliau 2026-27 (gweithgareddau wedi'u cynllunio, a mesurau perfformiad arfaethedig a thargedau cysylltiedig) a sut y byddent yn cefnogi cyflawni'r ymrwymladau a'r canlyniadau yn Bro 2030.

Gofynnwyd i'r aelodau gyfeirio unrhyw sylwadau ac argymhellion ynghylch Cynllun y Gyfarwyddiaeth Dysgu a Sgiliau 2026-27 at y Cabinet i'w hystyried a'u cymeradwyo. Byddai'r Cabinet yn ystyried barn ac argymhellion yr holl Bwyllgorau Craffu ochr yn ochr â'u hadolygiad o'r pum Cynllun Gyfarwyddiaeth ar 16 Ebrill, 2026.

Holodd y Cynghorydd E. Goodjohn Gam Gweithredu 8 – Adolygiad Trafnidiaeth ac a oedd disgwyl i gynllun gweithredu ffurfiol ddod yn ôl trwy Graffu. Ychwanegodd y Cynghorydd Goodjohn y gallai rhai camau gweithredu cynnar ddechrau cyn y cynllun terfynol er mwyn osgoi oedi, a dylai'r cynnyrch terfynol roi cerrig milltir clir fel y gallai Craffu olrhain cynnydd a chadarnhau bod yr adolygiad wedi'i gwblhau eleni. Dywedwyd wrth y Pwyllgor y byddai adroddiad yn cael ei ddarparu.

Cyfeiriodd y Cynghorydd E. Goodjohn at Gam Gweithredu 12 – Cynghorau Ysgol ac Ymgysylltu Ieuencid, a'i nod oedd creu rhaglen ymgysylltu rheolaidd, strwythuredig gyda chynghorau ysgol. Gofynnodd a fyddai hynny'n cynnwys sesiynau wedi'u trefnu a dolen adborth fel y gallai pobl ifanc weld sut mae eu mewnbyn yn dylanwadu ar benderfyniadau. Byddai ymgysylltu yn mynd y tu hwnt i sesiynau addysg wleidyddol i ddod yn arferol trwy gydol y flwyddyn. Mewn ymateb, dywedodd y Cyfarwyddwr Dysgu a Sgiliau fod y Cyngor eisiau creu ffordd fwy cyson a strwythuredig o ymgysylltu â phobl ifanc, oherwydd nad oedd dulliau ymgynghori traddodiadol bob amser yn gweithio'n dda iddynt. Y nod oedd defnyddio dulliau ymgysylltu mwy amrywiol ac addas i ieuencid a meithrin sgiliau ymgysylltu ar draws pob Cyfarwyddiaeth, fel y gallai pob gwasanaeth gasglu barn pobl ifanc yn uniongyrchol. Roedd y Gwasanaeth Ieuencid yn hwylusydd, gan helpu Cyfarwyddiaethau i gyrraedd gwahanol grwpiau ac osgoi dibynnu ar yr un grŵp o bobl ifanc bob tro trwy sicrhau bod ystod ehangach a mwy amrywiol o leisiau yn cael eu cynnwys. Ar y cyfan, roedd yn ymwneud â gwneud ymgysylltu yn haws, yn fwy cynhwysol, ac wedi'i ymgorffori'n well ar draws y Cyngor.

Cyfeiriodd y Cynghorydd E. Goodjohn hefyd at Gam Gweithredu 14 – Trechu Tlodi a Chymorth Ieuencid, a byddai hynny'n golygu gweithio ochr yn ochr â gwasanaethau ieuencid, a chryfhau cysylltiadau â Chyngor ar Bopeth a gwasanaethau cyngor

ariannol. Dywedodd y Cyfarwyddwr mai prosiect peilot newydd oedd hwn, ac roedd y dull manwl yn dal i gael ei ddatblygu. Y cam cyntaf oedd mapio'r broses yn fewnol ar draws ac o fewn Cyfarwyddiaethau i sicrhau nad oedd unrhyw blentyn yn llithro trwy fylchau mewn cymorth. Byddai'r cynllun peilot yn cael ei gyflwyno ar y cyd â phartneriaid allweddol, gan gynnwys ysgolion ac yn ddiweddarach busnesau lleol. Y nod oedd adeiladu rhwydwaith cynhwysfawr, fel bod pob plentyn yn cael ei adnabod a'i gyfeirio i'r cymorth cywir. Gan fod y cynllun peilot yn gynnwys a dim ond yn ddiweddar a gynigwyd, nid oedd atebion llawn ar gael eto, gyda manylion i'w cwblhau dros y misoedd nesaf a swyddogion yn agored i roi sesiynau briffio aelodau rheolaidd wrth i'r gwaith fynd rhagddo.

Cyfeiriodd y Cynghorydd H. Payne (Is-gadeirydd) at ddarpariaeth prydau ysgol am ddim a'r heriau sy'n ymwneud ag absenoldeb ym Mlwyddyn 11, a pha fesurau oedd yn cael eu rhoi ar waith. Mewn ymateb, cynghorodd y Pennaeth Safonau a Darpariaeth fod Blwyddyn 11 yn parhau i fod yn brif faes pryder, yn enwedig o ran presenoldeb ymhlith disgyblion sy'n gymwys i gael prydau ysgol am ddim, lle roedd bwlch amlwg o'i gymharu â dysgwyr nad ydynt yn derbyn PYADd. Roedd un ysgol gyda chyfran uchel o ddisgyblion PYADd wedi gwneud cynnydd sylweddol yn gyffredinol, yn enwedig o ran gwella presenoldeb ym Mlynnyddoedd 10 ac 11. Fodd bynnag, roedd rhai disgyblion hŷn yn dal i gael ei chael hi'n her i addasu i ddisgwyliadau newydd, sy'n gysylltiedig â materion etifeddiaeth yn yr ysgol. Gwelwyd gwelliannau calonogol ym Mlynnyddoedd 7 ac 8, ac roedd yr ysgol yn gweithio'n agos gyda'r Cyngor i barhau â'r cynnydd hwn. Roedd y Gwasanaeth Ieuenctid hefyd yn cymryd rhan weithredol, gan gefnogi pobl ifanc drwy ymgysylltu ar y safle a thrwy opsiynau cwricwlwm amgen pan fo'n briodol. Nod y dulliau hynny oedd cadw dysgwyr yn ymgysylltu, cynnal eu diogelwch, a lleihau'r risg iddynt ddod yn NEET (nid mewn addysg, cyflogaeth na hyfforddiant) ar ôl 16 oed.

Holodd Dr. M. Price (Aelod Cyfetholedig) pa mor gyflawnadwy oedd Cynllun y Gyfarwyddiaeth, o ystyried yr heriau sy'n ymwneud â diffygion cyllideb ysgolion a'r galw cynyddol am anghenion dysgu ychwanegol. Mewn ymateb, cydnabu'r Cyfarwyddwr Dysgu a Sgiliau fod y sefyllfa bresennol yn heriol i ysgolion a gwasanaethau mewnol y Cyngor. Er mwyn sicrhau bod y cynllun Anghenion Dysgu Ychwanegol (ADY) yn parhau i fod yn gyflawnadwy, roedd y Cyngor yn gweithio'n agos gydag Awdurdodau cyfagos i nodi arfer da ac archwilio ffyrdd mwy effeithiol o ddiwallu anghenion dysgwyr ADY. Roedd y gwaith hwnnw'n canolbwyntio ar wella effeithlonrwydd yn hytrach na lleihau'r ddarpariaeth. Nodwyd bod y Cyngor eisoes y pedwerydd uchaf o ran gwario uchaf ar ADY, felly y flaenoriaeth oedd sicrhau bod cyllid yn cael ei ddefnyddio'n effeithiol i gefnogi dysgwyr. Nod allweddol oedd helpu ysgolion i ddod yn fwy hyderus a chymwys wrth ddiwallu anghenion ADY. O ran sgoriau risg a chyllid ysgolion, roedd y dull sgorio risg newydd a gyflwynwyd eleni yn cynnwys risgiau sefydledig sy'n gysylltiedig ag ADY. Roedd set newydd o gamau lliniaru a threfniadau monitro wedi'u datblygu, a byddai cynnydd yn cael ei adrodd yn rheolaidd, gan gynnwys yn y cyfarfodydd Craffu sydd i ddod. Roedd y ffocws ar gefnogi ysgolion i reoli eu cyllidebau yn fwy effeithiol er gwaethaf pwysau hysbys.

Wedi hynny, fe'i

ARGYMHELLWYD – BOD Cynllun y Gyfarwyddiaeth Dysgu a Sgiliau (Atodiad A i'r adroddiad) a'r mesurau a'r targedau perfformiad cysylltiedig ar gyfer 2026/27 sydd ynddo yn cael eu cymeradwyo.

Rheswm dros yr argymhelliad

Sicrhau bod y gweithgareddau a gynlluniwyd, y mesurau cysylltiedig a'r targedau perfformiad ar gyfer y Gyfarwyddiaeth Dysgu a Sgiliau fel y manylwyd yn y Cynllun yn berthnasol ac ynghyd â'r pedwar Cynllun Cyfarwyddiaeth arall, daethant yn brif fodd i fonitro a mesur perfformiad yn erbyn y Fro 2030 yn ystod 2026/2027.

759 ADOLYGIAD GORCHWYL A GORFFEN – CRONFEYDD ADNODDAU ANGHENION DYSGU YCHWANEGOL (CAC) –

Gofynnodd yr adroddiad, a gyflwynwyd gan Gadeirydd y Grŵp, y Cynghorydd H. Payne, i'r Pwyllgor Craffu Dechrau'n Dda ystyried canfyddiadau ac argymhellion gwaith y grŵp ymchwilio (Adolygiad Gorchwyl a Gorffen) sy'n adolygu'r ddarpariaeth o Ganolfannau Adnoddau Anghenion Dysgu Ychwanegol (ADY).

Archwiliodd y Grŵp Gorchwyl a Gorffen (y Grŵp) staffio, cyllid, ansawdd, mynediad a gwerth am arian ar draws 10 Canolfan Adnoddau ADY Bro Morgannwg, ynghyd â gwasanaethau allgymorth a synhwyrdd. Cynhaliodd yr aelodau hefyd sawl ymweliad safle a chyfarfod â rhieni, disgyblion a swyddogion. Yr argraff gyffredinol oedd darpariaeth o ansawdd uchel, ond gyda phwyntiau pwysau systemig a risgiau wedi'u cyfrifo, yn enwedig o ran cyllid a staffio.

Aelodau Grŵp Gorchwyl a Gorffen Seiliau Adnoddau Anghenion Dysgu Ychwanegol y Pwyllgor Craffu oedd 6, a oedd yn cynnwys y Cynghorwyr H. Payne (Cadeirydd), W. Hennessy (Is-gadeirydd), A. Asbrey, J. Aviet, W. Gilligan a S. Hanks.

Cytunwyd ar gylch gorchwyl y Grŵp yn ei gyfarfod cyntaf a gynhaliwyd ar 4 Medi, 2025, y mae copi ohono wedi'i atodi yn Atodiad A i'r adroddiad.

Casgliad cyffredinol y Grŵp oedd bod y ddarpariaeth ADY ar draws Bro Morgannwg yn darparu addysg hygyrch o ansawdd uchel, wedi'i theilwra i anghenion y dysgwyr ac sy'n canolbwyntio ar blant, ond nodwyd rhai risgiau strategol sylweddol:

- Dibyniaeth ar grantiau;
- Cost ar gyfer therapi;
- Glaw ICEM;
- Pwysau staffio ac anawsterau recriwtio.

Roedd y cryfderau cydnabyddedig yn cynnwys:

- Staff ymroddedig a medrus iawn;
- Arfer da yn amlwg ar draws pob sylfaen;
- Gwasanaethau allgymorth effeithiol;
- Ymgysylltiad cryf a lles disgyblion;
- Tystiolaeth o amgylcheddau dysgu meddylgar, cynhwysol;

- Defnydd creadigol o ofod adeiladu.

Mynegodd y Grŵp werthfawrogiad cryf am ymrwymiad staff a phwysleisiodd yr angen am gyllid hirdymor cynaliadwy a gwelliannau i'r system.

Ar ôl ystyried yr adroddiad, fe'i

ARGYMHELLWYD – Y dylid cyfeirio'r adroddiad at y Cabinet i'w ystyried a'i gymeradwyo o argymhellion y Grŵp Gorchwyl a Gorffen a ddarperir ym mharagraff 2.43.

Rheswm dros yr argymhelliad

Er mwyn caniatáu i'r Cabinet ystyried canfyddiadau, arsylwadau ac argymhellion y Grŵp Gorchwyl a Gorffen ar Ganolfannau Adnoddau Anghenion Dysgu Ychwanegol.